

Folkhälsoplan

2019-2021

Dokumenttyp
Beslutsinstans
Beslutad
Senast reviderad
Giltig till
Dokumentansvarig
Diarienummer

Styrdokument
Kommunfullmäktige
2019-06-17

Tills vidare
Socialchef
-

GNESTA
KOMMUN

Innehållsförteckning

Bakgrund och syfte.....	3
Folkhälsans nationella övergripande mål	4
Insatser avseende målet "Det tidiga livets villkor"	5
Insatser avseende målet "Kunskap, kompetenser och utbildning"	5
Insatser avseende målet "Levnadsvanor".....	5
Insatser avseende målet "Kontroll, inflytande och delaktighet"	6
Uppdrag för nämnderna	7
Relaterade dokument.....	7

Bakgrund och syfte

Folkhälsoplanen tar sitt avstamp i ett socialt hållbart samhälle med intentionen att minska skillnader i och förbättra hälsan. En god folkhälsoutveckling är en viktig fråga för Gnesta kommun. Folkhälsa är ett uttryck för det allmänna hälsotillståndet i ett samhälle och beror på många olika faktorer, bland annat invånarnas livsvillkor, sociala situation, levnadsvanor och den fysiska miljön.

Vissa av de faktorer som påverkar hälsan kan individen själv påverka medan andra ligger utanför individens omedelbara kontroll. Hälsan förbättras ständigt i Sverige. Trots detta finns det skillnader i livsvillkor, levnadsvanor och hälsa mellan olika grupper. Skillnaderna mellan olika gruppers hälsotillstånd ökar. Hållbar utveckling omfattar tre olika delar, social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet och folkhälsoarbetet omfattar samtliga av dessa delar. Kommunen har till uppgift att stödja och skapa förutsättningar för en god folkhälsoutveckling och bygga ett långsiktigt och dynamiskt samhälle, där grundläggande mänskliga rättigheter uppfylls för att minska skillnaderna i ohälsa. Folkhälsoplanen ska vara ett stöd för kommunen i arbetet med att främja en god folkhälsoutveckling i Gnesta.

För att främja jämlikhet i hälsa arbetar kommunen på olika områden, till exempel med inflytande och delaktighet som är grunden för ett demokratiskt och jämlikt samhälle. Faktorer som att gå ut grundskolan med fullständiga betyg samt fullfölja sina gymnasiestudier och få egen försörjning lägger grunden till befolkningens framtida hälsa. Det är viktigt att främja en positiv utveckling för de unga i kommunen och att förebygga uppkomsten av problem. Folkhälsoarbetet ska utformas så att det når dem med störst behov. Kommunen kan inte ensam nå sina mål utan behöver samarbeta med föräldrar, landstinget, regionen, polisen, frivilligorganisationerna, föreningarna och näringslivet.

Under 2018 har en regional folkhälsorapport färdigställts. Den beskriver hälsan i Sörmland för barn/ungdom, vuxna och äldre. 2017 sammanställde Landstinget Sörmland en rapport som fokuserar ungas hälsa, Liv och hälsa ung. Resultaten i dessa rapporter ger en bild av hälsoläget i kommunen och ingår i underlaget för Gnestas folkhälsoplan. Sammanfattningsvis kan konstateras vad gäller de ungas hälsa att bland flickor i årskurs 7 har 29 procent druckit sig berusade på alkohol någon gång att jämföra med 18 procent av flickorna i länet. Flickor i årskurs 9 uppger sig ha sämre generell hälsa än pojkarna. De är även mer stressade och mindre nöjda med sin fritid. Var femte pojke i årskurs 9 uppger att de inte gör läxor. På frågan om man använt narkotika någon gång sticker Gnesta ut i länet. 14 procent av både pojkar och flickor i årskurs 9 har använt narkotika någon gång, att jämföra med länssiffran 6 procent. Var fjärde flicka och nästan var tredje pojke i årskurs 9 uppger sig ha ett funktionshinder som påverkar skolarbetet/läxor.

Sveriges regering har påbörjat arbetet med Agenda 2030. De globala målen balanserar de tre dimensionerna av hållbar utveckling. Ett globalt genomförande ställer krav på omfattande samråd, samarbete och partnerskap med alla berörda parter: det civila samhället, den privata sektorn, fackföreningar och den akademiska världen. Här kan kommunerna spela en nyckelroll genom att vara motorn i den samverkan som behövs mellan olika parter, framför allt på lokal nivå.

Folkhälsans nationella övergripande mål

Det övergripande målet för folkhälsa är att skapa samhällseliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen. Folkhälsa handlar om allt från individens egna val och vanor till strukturella faktorer som yttre miljöer och demokratiska rättigheter i samhället. Utgångspunkten för folkhälsoarbetet i Sverige är de åtta övergripande målområdena för folkhälsa. De anger centrala bestämningsfaktorer för hälsan. Folkhälsa berör och påverkas av många samhällsområden, därför är det viktigt med gemensamma målområden.

De åtta nationella målen för folkhälsa är:

- 1. Det tidiga livets villkor**
- 2. Kunskap, kompetenser och utbildning**
3. Arbete, arbetsförhållanden och arbetsmiljö
4. Inkomster och försörjningsmöjligheter
5. Boende och närmiljö
- 6. Levnadsvanor**
- 7. Kontroll, inflytande och delaktighet**
8. En jämlik och hälsofrämjande hälso- och sjukvård

Det övergripande målet för kommunens folkhälsoarbete är detsamma som det övergripande målet för den nationella folkhälsopolitiken, det vill säga att skapa samhällseliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen.

Gnesta kommun har valt att under kommande treårsperiod arbeta med insatser riktade mot mål 1, 2, 6 och 7 (i fet stil ovan). För att nå framgång med dessa insatser krävs ett gemensamt ansvarstagande från alla nämnder och förvaltningar. Kommunen ska verka för ett socialt hållbart samhälle där trygghet samt goda uppväxt- och levnadsförhållanden för alla ger förutsättningar för en god hälsa och ett gott liv.

De kommande åren kommer ett särskilt fokus att ligga på insatser riktade mot barn och unga. Följande områden har förvaltningarna gemensamt valt att arbeta med:

- Familjecentralen som nav
- Fokus F (förskoleklass) - år 6
- Kunskaper om våld i nära relationer
- ANDT (alkohol, narkotika, dopning och tobak)
- Föräldraskapsstöd
- Psykiskt och fysiskt välbefinnande

Insatser avseende målet "Det tidiga livets villkor"

Trygga och goda uppväxtvillkor är avgörande för barns och ungdomars hälsa och för folkhälsan på lång sikt. Det finns barn som behöver särskild uppmärksamhet. Närmare hälften av all ohälsa bland barn anses kunna härledas från de omständigheter under vilka familjen lever. Barns hälsa är relaterad till vilken social tillhörighet föräldrarna har. Förskola, skola och fritidsverksamheter spelar därför en viktig roll för att minska/utjämna skillnaderna i barns uppväxtvillkor. Den ökade psykiska ohälsan bland barn och ungdomar ska uppmärksammas särskilt, liksom utvecklingen av barns och ungdomars levnadsvanor. Barnperspektivet och barns bästa ska finnas som grund i all verksamhet. Exempel:

- Familjecentralen är en samordnad mötesplats där föräldrar och barn får tillgång till ett lättillgängligt stöd från samhällets olika aktörer vars olika kompetenser samlas under samma tak. De olika verksamheterna arbetar för att främja barns och föräldrars hälsa, sociala förankring samt att tillgodose de behov som finns. Verksamheterna är riktade mot barn i åldern 0-6 år och deras familjer.
- Skolspåret som innebär en aktiv strategi för hur man hanterar skolfrånvaro. Ju tidigare upptäckt desto snabbare åtgärder för elever i riskzon på ett systematiskt sätt. Mentor kontakter föräldrar vid oroande frånvaro. En handlingsplan utformas med individanpassade åtgärder.
- Föräldraskapsstöd. Inom ramen för Familjecentralen kommer Mödrahälsovården, Barnhälsovården, Individ- och familjeomsorgen och Barn och utbildning i samverkan kunna ordna olika föräldrautbildningar och tematräffar.

Insatser avseende målet "Kunskap, kompetenser och utbildning"

Kunskap om mäns våld mot kvinnor/våld i nära relationer och våldets konsekvenser är viktigt för att kunna ge våldsutsatta personer ett bra bemötande. Men också för att förändra attityder i samhället och arbeta förebyggande. Därför kommer olika personalgrupper i kommunen ges en introduktionsutbildning i webformat ledd av samordnaren för våld i nära relationer. På så sätt får vi alla en gemensam kunskapsgrund att utgå ifrån. Samordnaren kommer en gång per termin samla nyanställda för att hålla en introduktionsutbildning om mäns våld mot kvinnor/våld i nära relationer.

Insatser avseende målet "Levnadsvanor"

Ett samhälle fritt från narkotika och dopning, minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och ett minskat tobaksbruk är ett eftersträvänt mål i Gnesta. Det övergripande syftet med arbetet mot tobak, alkohol, dopning och narkotika är att stärka en god folkhälsa, som innebär en hög livskvalitet för medborgarna med

minskade sociala, medicinska och ekonomiska problem. Nästan vart femte barn i Sverige lever i en familj där en vårdnadshavare dricker för mycket alkohol och i två av tre misshandelsfall är alkohol inblandat. Hälften av alla rökare beräknas dö i förtid och ännu fler blir sjuka av sin rökning. För de som använder narkotika finns en ökad risk att inte klara av skolan eller ett arbete. Alkohol, narkotika, dopning och tobak (ANDT) orsakar ett stort lidande för den som är beroende och de anhöriga samt medför stora samhällsekonomiska konsekvenser. Att satsa på ett starkt ANDT-arbete kostar, men att låta bli är långt mer kostsamt. Nedan visas de strategier som prioriteras i Gnestas ANDT-arbete mot målet ett samhälle fritt från narkotika och dopning, minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och ett minskat tobaksbruk.

- Samhällsbyggnadsförvaltningen ansvarar för kommunens tobaks- och alkoholtillsyn. En ambition är att utbildning i ansvarsfull alkoholserving för krögare, restaurangpersonal och ordningsvakter ska fortsätta. Resultaten har visat sig vara mycket positiva i form av till exempel minskat alkoholrelaterat våld och förbättrad samsyn mellan myndighet och krogliv. Från 1 jan 2019 inträder en ny lag om tillståndsplikt för att få sälja tobak och e-cigarett. Kommunens ansvarige handläggare kommer att genomföra extra grundlig tillsyn vid samtliga kommunens åtta försäljningsställen.
- Elevhälsans roll. Elevhälsoteam finns på varje skola vars roll bland annat är att genomföra hälsosamtal med skolsköterska och föräldrar i förskoleklass, år 1 och 2. Hälsobesök i klassen görs i år 4 och 8. Vid dessa tillfällen tas frågor som berör ANDT upp.

Insatser avseende målet "Kontroll, inflytande och delaktighet"

Delaktighet och inflytande i samhället är en av de mest grundläggande faktorerna för folkhälsa. Att barn och vuxna känner sig delaktiga och upplever att de kan påverka leder till ökad hälsa och livskvalitet. Arbetsmarknadsfrågor, jämställdhetsarbete, och integration samt stöd till personer med funktionsnedsättning har särskilt stor betydelse för att göra alla medborgare delaktiga i samhällets styrning och utveckling.

- Utveckla arbetet med elevråd i syfte att eleverna ska kunna påverka sin vardag i skolan vilket främjar demokratiska processer och fostran.
- Inom LSS och korttidsvården är brukarna med i skapandet av genomförandeplaner vilket bidrar till delaktighet i det egna tillfrisknandet där ett sådant är möjligt.

Uppdrag för nämnderna

Folkhälsoarbetet ska bedrivas kommunövergripande och kräver gemensamt ansvarstagande i alla kommunens verksamheter och ska integreras i verksamhetsplaneringen. Varje verksamhet som berörs ska i sin ordinarie verksamhetsplan ha aktiviteter kopplade till de folkhälsomål kommunen valt ut som prioriterade för den aktuella perioden. Där ska det tydligt framgå ansvar, aktivitet, nyckeltal och uppföljning. Uppföljning sker årligen genom en sammanställning i folkhälsobokslut. Nämnderna ges möjlighet att följa folkhälsoarbetet i kommunens årliga Framtidsplaner och årsredovisningar.

Folkhälsoplanen är till för alla som bor och verkar i Gnesta kommun. Barn och ungdomar är prioriterade. Övergripande ansvar för planen har kommunstyrelsen. Socialchefen ansvarar för att planen följs upp i kommunledningsgruppen och i årsredovisningen. Folkhälsosamordnaren ansvarar för att samordna, utveckla och planera arbetet samt sammanställa ett årligt bokslut. Folkhälsoarbetet utförs vid samtliga förvaltningar i kommunen. Varje förvaltning är ansvarig för sin del i folkhälsoarbetet. Respektive förvaltningschef är ansvarig för att planens innehåll är känt bland medarbetarna och att det följs upp i enlighet med den aktivitetsplan som är kopplad till folkhälsoplanen. I aktivitetsplanen för de kommande tre åren 2019-2021 kommer följande huvudområden prioriteras: ANDT, föräldraskapsstöd, psykiskt och fysiskt välbefinnande och kunskaper om våld i nära relationer. Familjecentralen kommer att utgöra nav i arbetet och fokus kommer att ligga på de tidiga åren (förskoleklass till och med år 6). Folkhälsoarbetet kräver ett brett samarbete mellan kommunens samarbetspartners, andra aktörer, föreningar och näringsliv och information ska finnas tillgänglig på kommunens externa och interna web.

Relaterade dokument

Nationella folkhälsomål

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/om-folkhalsomyndigheten/folkhalsopolitiska-mal/>

Hälsan i Sörmland

<https://www.landstingetsormland.se/Forskningutveckling/Folkhalsodata/Halsa-i-Sodermanland/>

Liv och hälsa ung 2017

<https://www.landstingetsormland.se/Forskningutveckling/Folkhalsodata/befolkningsundersokning-for-unga/Liv--Halsa-ung-2017/>

De globala målen – Agenda 2030

<http://www.globalamalen.se/>

Kommunfullmäktiges verksamhetsmål

<https://www.gnesta.se/kommunverksamhet/styrningochekonomi/kommunensmal.4.5f73524c113768054ab80001033.html>